

Ako vo filme: «To je Pán» Duchovné sprevádzanie (II)

Mnoho ľudí, ktorí našli Krista alebo sa vďaka priateľovi vrátili k viere, opisujú pomoc, ktorú dostali, ako skutočné duchovné sprevádzanie.

17.08.2025

„Len čo Šimon Peter počul, že je to Pán, pripásal si šaty - bol totiž nahý - a skočil do mora“ (Jn 21,7). Milovaný učeník len slovami vyjadril to, čo videl očami viery. A Peter, „s tou

istou horlivosťou, s akou robil mnohé iné veci, šiel k Ježišovi“^[1]. Prvý pápež prijíma Jánovo znamenie po svojom: vášnivo. Preto sa vrhá do vody, hoci sa loď už nachádzala blízko brehu. Objektívne vzaté, tento skok bol zbytočný; ale v tej chvíli Peter potreboval takto prejaviť svoju lásku k Ježišovi, svoju naliehavosť porozprávať sa s ním. A nie je ťažké si predstaviť Pánov úsmev – pobavený a zároveň dojatý Petrovou reakciou.

Podporovať osobnosť a iniciatívu každej duše

Táto scéna vystihuje kľúčovú dynamiku autentického duchovného sprevádzania: sprievodca nenápadne ukazuje, bez vnucovania sa, kde podľa neho vidí Pána; a sprevádzaný sa vydáva na cestu, aby sa s Pánom stretol. Sprievodca môže ponúknuť usmernenie a podporu, ale v konečnom dôsledku je to ten druhý,

kto musí rozpoznať Božiu vôľu pre svoj vlastný život a podniknúť potrebné kroky. Inými slovami, v duchovnom vedení je nevyhnutné podporovať zodpovednosť a osobnú iniciatívu: pomáhať každému rozvíjať si vlastný život modlitby, hľadať duchovné zdroje a robiť vlastné rozhodnutia.

Ľudia rastú v zrelosti a slobode, keď sa podporuje ich zodpovednosť. A to im umožňuje milovať viac a lepšie. Otec nám to pripomenul v jednom zo svojich listov: Svätý Josemaría píše: „pokiaľ ide o tých, ktorí dostávajú osobné rozhovory od svojich bratov, autorita duchovného vodcu nie je moc. Vždy nechajte dušiam veľkú slobodu ducha. Myslite na to, čo som vám toľkokrát povedal: pretože sa mi chce – zdá sa mi to najnadprirodzenejší dôvod zo všetkých. Úlohou duchovného vodcu je pomôcť duši chcieť – aby sa jej chcelo – plniť Božiu vôľu.

Neprikazujte, radte. ,Radami v duchovnom vedení sa usilujeme nasledovať pôsobenie Ducha Svätého v každej duši a pomáhať jej postaviť sa pred Boha a pred svoje povinnosti s osobnou slobodou a zodpovednosťou, pretože ,keď Boh stvorí duše, neopakuje sa. Každý je taký, akého ho Boh stvoril, a treba k nemu pristupovať podľa toho, ako ho Boh vedie“^[2].

Na podporu zodpovednosti ľudí je dobré vyhnúť sa tomu, aby sa dávali okamžité rady, nech sa riešenia zdajú akokoľvek jasné. Stáva sa to v mnohých oblastiach života: človek potrebuje oporu alebo povzbudenie, a namiesto toho dostane rady... Hoci niekedy bude vhodné ich dať, predovšetkým je potrebné povzbudzovať každého, aby hľadal svoje vlastné odpovede: „A ty čo si o tom myslíš?“; „Prečo sa nad tým pokojne nepomodlíš a neporozprávame sa o tom inokedy?“

Niekedy bude duchovné sprevádzanie spočívať v kladení otázok, ktoré otvoria nové obzory rozlišovania: „Aké výhody a nevýhody vidíš v tom, že by si konal takto?“; „Premýšľal si, či toto patrí k ceste, po ktorej ťa Boh priviedol až sem?“ Takéto prístupy pomáhajú ľuďom rozvíjať čnosť opatrnosti vo všetkých jej rozmeroch. Tak, bez toho, aby prestali prosiť o radu, keď to bude potrebné, dôjdu aj k plnému rozvoju tejto čnosti, ktorá znamená dobre posudzovať a správne sa rozhodovať^[3]. Samozrejme, ak má človek málo formácie v morálnom alebo asketickom živote, bude dobré, aby mu sprievodca vysvetlil a ukázal význam učenia Magistéria, ktoré sa týka jeho situácie. Alebo, ak sa usúdi, že by mohol robiť vážnu chybu, je vhodné to povedať bez okolkov. Hlavným cieľom však má byť privádzať ľudí k osobnému zamysleniu, pozývať ich rozlišovať v

Božej prítomnosti, ako Evanjelium osvetľuje ich život a výzvy^[4].

Keď človek otvorí svoje srdce, prijíma, že sa stavia do určitej situácie zraniteľnosti. Sprievodca sa zasa musí naučiť „zobúvať si sandále pred svätou zemou druhého človeka (porov. Ex 3,5)“^[5]. V tomto zmysle je nevyhnutné byť veľmi ohľaduplný k dôstojnosti a intímite každého, vyhýbať sa otázkam z čistej zvedavosti alebo núteniu do rozhovorov, na ktoré druhý ešte nemusí byť pripravený. Okrem toho by sprievodca nikdy nemal dať najavo prekvapenie nad ničím, čo mu je povedané – či už ide o skutky, túžby alebo pokušenia. Aj ľudia s dobrou formáciou a úprimnou túžbou po Bohu môžu mať chvíle slabosti alebo skúšky. Rovnako by sa ani ten, kto sa zveruje, nemal zdržať niečo povedať zo strachu, že by sa druhý mohol prekvapiť alebo pohoršiť.

Dobrý duchovný vodca vie byť náročný bez toho, aby bol dotieravý, pretože trpezlivo rešpektuje tempo jednotlivca. V tomto zmysle je dobré si pripomenúť úryvok z Izaiáša, na ktorý sa odvoláva svätý Matúš vo svojom Evanjeliu: „Nalomenú trst' nedolomí, hasnúci knôtik nedohasí“ (Mt 12,20; Iz 42,3).

Nadmerné zdôrazňovanie toho, čo nefunguje, môže totiž sprevádzanie skôr brzdiť. Napríklad upozornenie na nejakú chybu môže niekoho podnietiť k zmene, ale môže ho aj odradiť či zarmútiť. Väčšinou je lepšie pomôcť človeku, aby si veci uvedomil sám, a postupne odstraňovať prekážky, aby sám videl problémy alebo uznal svoje nedostatky.

Vieme to z vlastnej skúsenosti: človek vyčerpaný na kraji cesty sa len zriedkavo znovu pohne dopredu len preto, že naňho z diaľky kričíme povzbudenie; čo ocení a čo mu

pomôže sa postaviť, je slovo útechy a trocha jedla či vody. Tak ako nemôžeme prinútiť rastlinu, aby rástla rýchlejšie tým, že za ňu ťaháme – pretože by sme ju takto vytrhli –, rovnako nemôžeme urýchliť duchovný rast ľudí bez toho, aby sme im ublížili. „Ľudia, tak ako dobré víno, sa s pribúdajúcim vekom zlepšujú“^[6]. Preto „formácia počas celého života (...) vo veľkej miere smeruje k otváraniu obzorov. Ak by sme sa však obmedzili len na požiadavky a ich plnenie, mohli by sme nakoniec vidieť len to, čo sa nám nepodarilo, naše chyby a obmedzenia, pričom by sme zabudli na to najdôležitejšie: Božiu lásku k nám“^[7].

Priateľstvo ako duchovné sprevádzanie

Predchádzajúce úvahy sa týkajú najmä formálnej praxe duchovného sprevádzania, ktoré sa v Diele

uskutočňuje v bratskom rozhovore, s laikom alebo s kňazom, alebo vo sviatosti zmierenia a v iných rozhovoroch s kňazom. Svätý Josemaría vždy chcel, aby sme tieto osoby nenazývali našimi „duchovnými vodcami“. Tento prístup, ktorý relativizuje postavu konkrétnej osoby, ponúka rozmanitosť pohľadov obohacujúcich duchovný život, a zároveň sa vyhýba nadmerným pripútanostiam na oboch stranách. Takto sa predchádza aj riziku vzniku „vlastníckych vodcov“ či personalizmov, ktoré často stoja na začiatku niektorých prípadov zneužívania svedomia.

Duchovné sprevádzanie sa však môže rozšíriť aj mimo tieto formálne rámce. Priateľstvo, chápané ako benevolentná láska, ktorá vzniká medzi ľuďmi so spoločnými záujmami alebo blízkymi víziami, je nevyhnutnou formou sprevádzania v našich životoch. Keď sa spoločný

záujem dotýka duchovnej oblasti, priateľstvo sa prirodzene stáva formou duchovného sprevádzania. Otec to pripomínal, keď písal o sv. Bazilovi a sv. Gregorovi Nazíánskom: „Priateľstvo, ktoré uzavreli v mladosti, ich spájalo po celý život, a ešte dnes majú spoločnú liturgickú spomienku. Sv. Gregor rozpráva, že ‘jedinou úlohou a snahou oboch bola čnosť a život pre budúce nádeje’. Ich priateľstvo ich nielenže neodvádzalo od Boha, ale privádzalo ich k nemu ešte viac“^[8]. Priateľstvo otvorené duchovným záležitostiam je neformálnym, no pravým rámcom duchovného sprevádzania, pretože sú v ňom prítomné všetky prvky, o ktorých sme hovorili: otvorenosť pôsobeniu Ducha Svätého, pozorné počúvanie a podnecovanie osobnosti a iniciatívy.

Mnohí ľudia, ktorí našli Krista a Cirkev vďaka priateľovi či priateľke, opisujú pomoc, ktorú dostali, ako

duchovné sprevádzanie. Takmer bez toho, aby si to uvedomovali, ich priateľ ich sprevádzal krok za krokom a privádzal k láske k Ježišovi, až kým neurobili krok pokrstenia či vstupu do Katolíckej Cirkvi. To isté sa deje tým, ktorí sa vrátili k viere prostredníctvom verného priateľstva, alebo ktorí sa vďaka slovám priateľa uchránili pred odklonením od Boha. Takto sa „apoštolát priateľstva a dôvery“^[9], ako ho nazýval svätý Josemaría, veľmi približuje tomu, čo poznáme ako duchovné sprevádzanie: „Slová, pošepkané v pravý čas nerozhodnému priateľovi; usmerňujúci rozhovor, ktorý si začal pri vhodnej príležitosti; odborná rada, ktorá mu pomôže pri práci na univerzite; diskrétna indiskrétosť, ktorou otváraš netušené horizonty jeho horlivosti... Toto všetko je „apoštolát dôverných rozhovorov“^[10].

Symetrický vzťah medzi dvoma priateľmi prináša aj rozmery, ktoré sú menej prístupné vo formálnom duchovnom sprevádzaní: zdieľanie a vzájomná opora. Priatelia si vymieňajú skúsenosti a pohľady, pomáhajúc si navzájom čeliť životným výzvam. To otvára niektoré cesty, hoci iné môže zatvoriť. V priateľskom vzťahu nemôžem vždy očakávať, že druhý ma bude počúvať, pretože niekedy práve on potrebuje byť vypočutý. Na druhej strane, moji priatelia mi nie vždy dokážu dobre poradiť v otázkach duchovného života alebo môjho konkrétneho povolania, pretože ho možno nepoznajú; ich pohľad ma však bezpochyby môže obohatiť. Z týchto dôvodov priateľstvo síce dopĺňa a obohacuje duchovné vedenie, no v skutočnosti ho nemôže nahradiť.

Vo formálnych podobách duchovného sprevádzania je vzťah medzi dvoma osobami asymetrický:

iba jedna strana má úlohu počúvať a radiť; úlohu, ktorá sa nemá rozmazávať ani obrátiť. Toto rozlíšenie vnáša hranice, ktoré pomáhajú osobe otvoriť svoje srdce bez emočných interferencií, ktoré by mohli sťažiť vhodný prístup a objektivitu. Uľahčuje to aj to, aby človek po zvážení veci v Božej prítomnosti mohol hovoriť o intímnych aspektoch svojho vzťahu s Bohom a s inými, vrátane koreňov svojich hriechov a hlbokých zápasov. To však neznamená, že vzťah medzi radcom a sprevádzaným má byť chladný a suchý: pri zachovaní tejto asymetrie a emočnej vzdialenosti je zo strany duchovného sprievodcu potrebná skutočná láskyplná náklonnosť k osobám, ktoré sprevádza, pretože naozaj možno pomôcť iba vtedy, keď sa miluje láskou toho, ktorý nás nazval priateľmi (porov. Jn 15,15).

„Doneste z rýb, čo ste teraz chytili!“ hovorí Pán (Jn 21,10). Svätý Peter, ešte celý premočený po svojom skoku do jazera, ťahá na breh sieť plnú rýb. Po zaslúžených raňajkách sa vzdáva, kráčajúc s Ježišom. A tam začínajú, Učiteľ a učeník, dôverný rozhovor: je to modlitba, duchovné sprevádzanie? Oboje, v božskej harmónii. Peter, odzbrojený, obnovuje svoju vernosť Pánovi. A Pán, ktorý v neho nikdy neprestal veriť, ho potvrdzuje v jeho poslaní: „Nasleduj ma.“ Peter sa obráti a pýta sa na druhého učeníka, ktorý kráča za nimi. „Ty ma nasleduj,“ opakuje Ježiš (porov. Jn 21,19-22). Ján nepočuje, čo hovoria: nie je to ani jeho úloha. Podobne ako Krstiteľ (porov. Jn 3,27-30), raduje sa z toho, že uľahčil stretnutie.

[1] Sv. Beda Ctihodný, citovaný sv. Tomášom Akvinským v *Catena aurea*, Jn 21,1-11.

[2] F. Ocáriz, Pastoračný list, 9-01-2018, č. 10; citácie od sv. Josemaríu sú z Listu °26, č. 38.

[3] Porov. Aristoteles, *Etika Nikomachova* VI, 13; Sv. Tomáš, *Summa Theologiae*, II-II q. 47 a. 8 co.

[4] « Ak vás zaujíma moje osobné svedectvo, tak môžem povedať, že svoju prácu kňaza a pastiera duší som vždy chápal ako úlohu konfrontovať každého jedného so všetkými nárokmi jeho života a pomôcť mu odhaliť, čo od neho konkrétne Boh žiada, bez toho, aby sa tým nejako obmedzila oná svätá nezávislosť a požehnaná individuálna zodpovednosť, ktoré charakterizujú kresťanské svedomie» (Sv. Josemaría, *Íst' s Kristom*, č. 99).

[5] František, *Evangelii gaudium*, č. 169.

[6] *Boží Priatelja*, č. 78.

[7] F. Ocáriz, Pastoračný list, 9-01-2018, č. 11.

[8] F. Ocáriz, Pastoračný list, 1-11-2019, č. 5. Vnútorne referencie sú od sv. Gregora Naziánskeho, *Sermón* 43.

[9] *Brázda*, č. 192.

[10] *Cesta*, č. 973.

Dancho Azagra